

JADERNÝ

ZPRAVODAJ O TOM, CO MÁ ZŮSTAT SKRYTO

ODPAD

3/ Lokální pracovní skupiny?

4-5/ Protestní akce na Březovém potoce

6-7/ Ptali jsme se Josefa Bernarda

**Vážené čtenářky,
vážení čtenáři,**

zdá se, že s vánočním výběrem čtyř lokalit v této chvíli nic nehne. Ale není to důvod k rezignaci. Politici přicházejí a odcházejí a my jim k tomu pomáháme. A není to ani důvod, aby se nyní společné úsilí lokalit z celé republiky rozpadlo. Kromě toho, že každá z lokalit hájí své specifické hodnoty, jsou tu zájmy, které se dají prosadit jen ve svornosti – změna vládní koncepce, zákon posilující práva obcí nebo transparentní postup státních úřadů. Mysleme na to.

Edvard Sequens, Calla

Platforma proti úložišti se sešla v Temelíně

Starostové a zástupci spolků z různých částí republiky sdružení v Platformě proti hlubinnému úložišti, se po pandemií vynucené pauze setkali v obci Temelín i se starosty z nově přidané lokality Janoch, s nimiž si vyměnili zkušenosti z jednání se státními úřady a názory na další postup. Diskutován byl také aktuální návrh zákona o řízeních souvisejících s hlubinným úložištěm radioaktivního odpadu, který připravilo Ministerstvo průmyslu a obchodu.

Návrh nového zákona rozhodně nenaplnuje očekávání samospráv a veřejnosti z lokalit, ohrožených výběrem úložiště a kterým je již řadu let slibováno posílení jejich nedostatečných práv. I nadále nebude zajištěno respektování zájmů obcí a jejich občanů, jak je požaduje atomový zákon. Rovněž bude pokračovat ignorování požadavku evropské směrnice Rady 2011/70/EURATOM, aby se veřejnost mohla účinně účastnit rozhodování týkajícího se nakládání s vyhořelým palivem a radioaktivním odpadem.

I jediná změna k lepšímu, díky níž se obce nově mají stát účastníky řízení o stanovení chráněných území pro zvláštní zásah do zemské kůry (tedy ve dvou lokalitách po jejich výběru po roce 2030), je v návrhu degradována jejich postavením do role „vedlejšího účastníka“, který by se ani nemohl odvolat vůči rozhodnutí. Návrh také zcela opomíjí zapojení veřejnosti a dělá z občanů obcí prakticky pouhé statisty při povolovacích řízeních.

Skutečně efektivní může být zapojení obcí jen tehdy, pokud samosprávy či veřejnost mohou ovlivnit, zda v dané lokalitě vůbec bude proces pokračovat. To lze zajistit jedině uložením povinnosti Správy úložišť vyžádat si před zahájením konkrétního řízení souhlas dotčených obcí.

Vzhledem k tomu, že zákon je předkládán až v samém závěru funkčního období vlády, neprojde již do voleb Parlamentem. Ze strany ministra Havlíčka tak jde jen o gesto, nikoliv však naplnění příslibu, který dal na setkání se starosty v červenci 2019.

Členové Platformy proti hlubinnému úložišti na další šestměsíční období (od 1. července 2021) zvolili jako svého mluvčího Antonína Sekničku, místostarostu obec Cejle z lokality (Čertův) Hrádek.

Petr Klásek, starosta obce Chanovice a dosavadní mluvčí Platformy proti hlubinnému úložišti řekl: „Obce byly postaveny před drsné rozhodnutí o vybudování úložiště vyhořelého jaderného paliva a ostatních radioaktivních odpadů na svých územích

státními orgány před 18 roky. Po celou tu dobu stále usilujeme o rovnoprávné postavení obcí v celém procesu. Pracovníci státních institucí, především MPO a SÚRAO, nebrali na nás lidi žijící v místě nikdy žádné ohledy. Zákon stanovující pravidla celého procesu a zároveň jasně definující a hájící práva obcí a místních lidí není přijat. Konání ministra Havlíčka a ředitele Prachaře jsou k našim lidem přehlíživá.“

Tisková zpráva Platformy

Platforma proti hlubinnému úložišti sdružuje 51 členů (35 obcí a měst a 16 spolků) za účelem prosazení změny v přístupu státu k nakládání s vyhořelým jaderným palivem a dalšími radioaktivními odpady, který se nebude omezovat jen na hlubinné úložiště. Platforma dále prosazuje, aby rozhodnutí o výběru lokality pro případné ukládání bylo podmíněno předchozím souhlasem dotčených obcí. www.platformaprotiulozisti.cz

foto: Petr Nohava

Lokální pracovní skupiny podle Správy úložišť

Obce z lokalit, které vláda vybrala jako vhodné pro hledání místa pro konečné uložení vysoceradioaktivních odpadů – Březového potoka v Pošumaví, Horky na Třebíčsku, Hrádku na Jihlavsku a Janoch u Temelína dostaly od Správy úložišť radioaktivních odpadů (SÚRAO) nabídku nominovat svého zástupce do tzv. lokální pracovní skupiny. V každé z těchto lokalit by měla vzniknout samostatná. Podle návrhu Statutu, který starostové obdrželi, však o žádný deklarovaný otevřený dialog nemá jít, zástupci obcí tu mají být ve velmi nerovnoprávném postavení vůči zástupcům státu. Platforma proti hlubinnému úložišti navíc připomíná, že uplynulé desetiletí bylo plné nenaplněných slibů ministrů průmyslu i SÚRAO. Pokud má začít dialog s obcemi, pak přinejmenším zákon, posilující jejich práva, by měl nejprve spatřit světlo světa ve Sbírce zákonů.

Návrh Statutu lokální pracovní skupiny hovoří sice o otevřeném dialogu a transparentním prostředí, ale z dalších ustanovení je vidět, že již opět má jít o hru na debatu s obcemi. Vše kolem skupiny bude pevně řízeno Správou, bez jejíhož zástupce nemůže skupina jednat, ten odebírá slovo a pokud usoudí, že se diskuse odchýlí od programu, může skupinu i ukončit. Jednání se nesmí nahrávat a i zápis má být pouze informativní. Pokud by chtěli zástupci obcí přizvat svého odborníka k jednání, musí ho schválit ředitel SÚRAO. Správa úložišť si ale k jednání může přizvat neomezený počet svých zaměstnanců a spolupracujících osob.

Petr Klásek, starosta obce Chanovice z lokality Březový potok a mluvčí Platformy proti hlubinnému

úložišti řekl: „Lokální pracovní skupina pro úložiště radioaktivních odpadů je další ze zástěrek Správy úložišť a Ministerstva průmyslu pro média a neinformovanou veřejnost, jak se údajně spolupracuje s obcemi. Mám i řadu výhrad k návrh činnosti a pravidel jednaní skupiny stanovené ředitelem SÚRAO. Možnost dobrovolnosti v celém procesu nikdy nebyla nabídnuta. Zákon řešící celou problematiku a rovnocenné postavení obcí je jen na úrovni nesplněných slibů.“

Petr Piňos, starosta městyse Budišov z lokality Horka řekl: „Drtivá většina obcí z lokality Horka se na svém včerejším jednání shodla, že nebudou vysílat své zástupce do Správy úložišť navrhované lokální pracovní skupiny. Byly by v ní pouze v roli přísedících bez možností spolurozhodovat, mají také zkušenosti z fungování dřívější ‚Pracovní skupiny pro dialog‘, která reálně nic neřešila.“

Antonín Seknička, místostarosta obce Cejle z lokality Hrádek řekl: „I v naší lokalitě Hrádek platí, že nemáme v plánu se zapojovat do navrženého konceptu pracovních skupin. Na první pohled vstřícná nabídka spolupráce v diktovaných nedobrovolných mezích a se zadáváním úkolů nemůže být brána vůbec vážně. Do nastolení rovnoprávnosti stran a opravdu kvalitního zákona o zapojení obcí bude diskuze opět ztrátou času, tak jako v minulosti. O objektu, který by měl zůstat pod našima nohama i po uzavření v budoucnu technologicky jednou překonaných jaderných elektráren, nemůže ministerstvo průmyslu takto jednat.“

Tisková zpráva Platformy proti úložišti

PLZEŇSKÝ KRAJ OPĚT PODPOŘIL SVÉ OBCE

Nové zastupitelstvo Plzeňského kraje na svém zasedání 19. dubna 2021 přijalo usnesení, v němž nesouhlasí s umístěním hlubinného úložiště jaderného odpadu na území Plzeňského kraje a žádá MPO, aby zastavilo veškeré kroky směřující k umístění hlubinného úložiště radioaktivních odpadů v lokalitě Březový potok.

ZASTUPITELSTVO PLZEŇSKÉHO KRAJE

- I. Bere na vědomí žádost obcí z lokality Březový potok o pomoc Rady a Zastupitelstva Plzeňského kraje směřující k vyřazení z výběru lokalit pro vybudování hlubinného úložiště jaderného odpadu.
- II. Nesouhlasí s umístěním hlubinného úložiště jaderného odpadu na území Plzeňského kraje.
- III. Žádá Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, aby zastavilo veškeré kroky směřující k umístění hlubinného úložiště radioaktivních odpadů v lokalitě Březový potok na Horažďovicku.

Edvard Sequens, Calla

Protestní akce na Březovém potoce

foto: Ondřej Šturma

Již poosmnácté uspořádal náš spolek protestní pěší pochod a cykloakci proti záměru státu budovat hlubinné úložiště v okolí Pačejova. Tato akce je vždy současně i Memoriálem Slávka Šimka. Ten od roku 2003 až do posledních chvil svého života neohroženě svým postojem bránil jím milovaný kraj Pošumaví proti zástupcům státu, kteří oznámili místním občanům a jejich obcím vládní rozhodnutí, chystat v jejich blízkém okolí hlubinné úložiště jaderného odpadu.

Slávek Šimek byl jedním ze zakladatelů našeho tehdy občanského sdružení a celý region je mu dodnes vděčný za jeho první pozvednutí praporu v boji a protestu proti SÚRAO a záměrům státu velmi negativně ovlivnit na stovky let životní prostředí v lokalitě Březový potok.

Letošní akce 10. července byla jiná, než ty předchozí. V Maňovicích se totiž našli dva dlouhodobě chalupařící chlapi z Prahy Ondřej Šturma a Ondřej Ullrich, kteří v cíli protestního pochodu vymysleli a zorganizovali program a prostředí, které této sobotní akci dalo zcela jinou dimenzi než v letech předešlých. Dokázali zajistit večerní koncert hudební skupiny Zrní proti hlubinnému úložišti v celé ČR. Navíc pro všechny zajistili bohatý kulturně umělecký program, který musel potěšit rodiče s dětmi, lidi smýšlející ekologicky, stejně jako milovníky dobrého

jídla a pití. Jménem našeho spolku organizátorům moc děkuji za jejich postoj, schopnosti, čas a práci i rizika, se kterými do této akce neohroženě šli.

Stejný dík patří všem obcím v lokalitě Březový potok i mimo ni podporující tuto akci jak svým protestním postojem, tak hlavně finančně. Takto logisticky náročnou akci s programem, který letos akci v cíli doprovázel, si bez pomoci starostů neumím představit. Speciální dík patří jako vždy obci Maňovice a místním občanům za jejich nezištnou pomoc se vším, co bylo potřeba zajistit.

Na startu před kulturním domem v Pačejově se odhadují sešlo cca 200 protestujících, kteří pěšky, na kolech nebo na motorkách vyrazili do Maňovic. Naši akci jako již tradičně dorazili autobusem podpořit postojem proti hlubinnému úložišti v blízkosti jejich hranic i protestující občané z Rakouska a Bavorska.

V úvodu všechny přivítal předseda spolku „Jaderný odpad – děkujeme, nechceme!“ spolu se starostou Pačejova Janem Vavříčkou. Za rodinu Šimkovu promluví na startu i v cíli dcery Slávka Šimka a připomenuly mimo jiné, jak i jim táta mnohdy připomínal, aby se nikdy nebály ve svém životě hájit svá práva, jako tomu bylo například u jeho postoje ochránit negativní vliv na životní prostředí v případě stavby úložiště v předhůří Šumavy.

V cíli v Maňovicích byla na programu panelová diskuze, kde přítomní měli možnost získat potřebné informace kolem aktuálního dění v oblasti výběru lokality pro hlubinné úložiště v ČR i v Bavorsku. Moderátor diskuze i samotní účastníci protestní akce kladli dotazy E. Sequensovi, M. Machkovi, J. Bernardovi, P. Kláskovi, F. Kábovi, M. Metličkové a R. Muhlbauer a domnívám se, že všem bylo zodpovězeno vše, co je zajímalo.

Zazněly i postoje přítomných zástupců politických stran (STAN, Zelení, Piráti). Je na nás voličích, abychom v blížících se volbách měli šťastnou ruku a zvolili si takové poslance do Parlamentu, kteří podpoří vznik nové vlády, která snad bude vnímat a brát víc na zřetel postoje obcí a občanů k úložišti.

Jednotný, odmítavý postoj obcí a jejich zastupitelstev k hlubinnému úložišti v lokalitě Březový potok, který trvá také osmnáct let a je podpořen místními referendy a také cíle Platformy proti úložišti podpořilo letos na petičních listech svými podpisy 967 lidí. Naše lokalita má podporu i v deklaraci současného zastupitelstva Plzeňského kraje, které rovněž nesouhlasí s umístěním úložiště na jeho území.

Protestní akci sledovaly i kamery ČT a postoje protestujících byly zařazeny také do hlavních večerních zpráv. Tak doufejme, že vše zarezovalo třeba až na ministerstvu průmyslu, Správě úložišť nebo samotné vládě. A třeba poslanci a senátoři v budoucnu připraví nový, slibovaný zákon k hlubinnému úložišti, který odstartuje dobu, kdy obce, kraje i občané

foto: Edvard Sequens

budou při jednání se státními úřady rovnocenným partnerem a bude obnovena ztracená důvěra, která bohužel dnes díky ministru Havlíčkovi ztracena je.

Děkuji všem za účast na protestní akci (v Maňovicích v cíli odhaduji cca 350 až 400 lidí) a doufejme, že plánování a rozhodnutí o finální lokalitě pro úložiště stát minimálně o desítky let odloží!

František Kába, předseda spolku Jaderný odpad – děkujeme nechceme!

MARATON PRO KRAJINU, MARATON PROTI ÚLOŽIŠTI

foto: archiv spolku KUŠ

Stotřicet účastníků 17. ročníku Maratonu pro krajinu 2021 v lokalitě Čertův Hrádek pod Čeřínkem vzkazuje: „Budeme běhat dál!“. Na trati bylo letos 22. května: 23 běžců, 30 pěších, 6 psů, 2 koně, 35 cyklistů, 7 koloběžek, 2 čtyřkolky a 1 jednodkolka. Ostatní se účastnili jako přírodní zahradníci a maminky s kočárky na základně, v cíli/startu Rohozná „Na Kuši“. Děkuje za podporu Kraje Vysočina.

Matěj Kolář, spolek KUŠ pro environmentální a multikulturní výchovu

Ptali jsme se

Získejme čas a pak číňme nevratné kroky

Pane Bernarde, když jste se jako hejtman dozvěděl, že by v Plzeňském kraji mohlo vzniknout hlubinné úložiště vysoceradioaktivních odpadů, jak jste to přijal? Dokážete si představit, že by se tu jednou skutečně mohl jaderný odpad do hlubinného úložiště ukládat?

Nechci úložiště jaderného odpadu v předhůří Šumavy. Celý ten záměr mi připadá scestný. Myšlenka, že musíme nyní spěchat s takovýmto významným záhahem do přírody, je pro mě nepřijatelná. Lidské vědění v oblasti vyhořelého paliva se zásadně posouvá. Získejme čas a pak číňme nevratné kroky.

V prosinci vláda rozhodla zařadit Březový potok mezi čtyři nejvhodnější lokality pro hlubinné úložiště. Myslíte si, že výběr byl v pořádku?

Technicistně, z hlediska zkoumání podloží, asi ano. Problémem jsou socioekonomické dopady, komunikace se starosty a občany. V těchto aspektech vláda selhává. Nyní, když už je spousta rozhodnutí za námi, se to pokouší napravit, ale to již je pozdě. Schválně přeháním, ale kde se toto vysloveně technicistní posuzování lokalit pro hlubinné úložiště zastaví? Kdyby nejlepší podloží bylo na Boubíně, uděláme sklad tam?

Kraj se jasně vyjádřil proti umístění úložiště na území kraje i za zastavení veškerých přípravných kroků Správy úložišť. Je v tomto postoji krajská samospráva jednotná?

Ano, zastupitelstvo dokonce dvakrát velkou většinou odsouhlasilo usnesení proti úložišti na Březovém potoce. Tady není sporu o tom, že Plzeňský kraj je zásadně proti.

Jsou podle Vás jiné reálné možnosti, co dělat s vyhořelým jaderným palivem a jaké kroky by pro ně česká vláda měla udělat?

Josefa Bernarda

foto: Wikimedia Commons, Adam Hauner

Josef Bernard pochází z Plané u Mariánských lázní. Před tím, než se v letech 2016 až 2020 stal hejtmanem Plzeňského kraje, pracoval jako generální ředitel Škoda Transportation. Dnes je prvním náměstkem hejtmanky se zodpovědností za životní prostředí, zemědělství, evropské záležitosti a regionální rozvoj. Věnuje se také problematice úložiště, při čemž spolupracuje se starosty obcí lokality Březový potok, ležící na území kraje.

Ano. Pokusím se být stručný a nastíním postupné kroky. Relativně jednoduše si můžeme nakoupit více času. Stávající kontejnery v překladištích mohou projít kontrolou a repasí tak, aby nám sloužily navíc o 20 až 40 let. Jsou velice bezpečné, konstruované například i proti pádu letadla. Neohrozí je ani požár o teplotě 1000 stupňů Celsia či utržený rotor padajícího letadla. Budovy meziskladů se dají také poměrně levně upravit na střednědobé skladování.

Poté můžeme rozšířit další varianty nakládání s odpadem. Možnosti jsou v podstatě čtyři. Ta současná, kdy zakutám vysoce radioaktivní odpad 500 metrů pod zem na období několik statisíců let. Opravdu si nejsem jistý, jestli můžeme vůbec dohlédnout na možné problémy například v dalším tisíciletí. Druhá možnost je zásadní redukce objemu odpadu až na poměr 1:10. To by určitě rovněž stálo za to. Na-

místo 1 500 000 nákladních aut se zeminou by rázem v krajině jezdilo pouze 150 000. A to už je pořádný pozitivní dopad na případné staveniště úložiště. Třetí možnost je snížení toxicity ukládaného odpadu. Tím by se významně ulevilo budoucím generacím. Materiál by přestal být radioaktivní za stovky let, ne za tisíce. Poslední možností je budoucí využití odpadu pro energetiku. Uran není úplně vyhořelý, stále ještě může sloužit. Ale přiznávám, že poslední možnost je z hlediska výzkumu a vývoje naprosto v plenkách.

Proč myslíte, že existuje tak silný konflikt mezi samosprávami dotčených obcí a zodpovědnými státními úřady, tedy zejména Správou úložišť radioaktivních odpadů a Ministerstvem průmyslu a obchodu?

Nejsou nastaveny férové podmínky. Stát vystupuje jako naprostý suverén, který jenom oznamuje. Obce nemají žádnou pravomoc. Stát si je žádá pouze jako jakýsi fíkový list. Pokud se toto nezmění a nenastaví se férová pravidla, nikdy konflikt neskončí. Je potřeba změnit příslušný zákon a obce postavit do role rovnocenného partnera.

Pokud bude pokračovat hledání místa pro hlubinné úložiště i nadále, co by se podle Vás mělo změnit, aby se neprohluboval existující konflikt mezi Správou úložišť a Ministerstvem průmyslu na jedné straně a starosty obcí na druhé?

Musíme se znovu vrátit ke koncepci z roku 2019. Ta vycházela z úvah o řešení jaderných odpadů z 80. let minulého století. Za tu dobu jsme ve výzkumu pokročili. Pojďme se otevřít i jiným variantám. Do roku 2030 bych pokračoval i s monitoringem vhodných úložišť, ale nevratné kroky bych činil až po zevrubném zvážení všech variant. Tímto způsobem postupuje například Kanada. Ta rovněž vybudovala sklad pro střednědobé uložení jaderného odpadu a definitivně rozhodne dále.

Správa úložišť nabídla starostům z lokality Březový potok, že s nimi založí tzv. lokální pracovní skupinu a bude se s nimi scházet a vyměňovat si informace. Je toto správná cesta?

Myslím, že teď do voleb nemá cenu nic organizovat. Jsou tu dvě různá řešení. Stávající vláda prosazuje rychlou variantu a do roku 2050 chce začít kopat. My navrhujeme jiné řešení, které jsem popsal výše. Necht' rozhodnou občané.

Co byste ze své pozice chtěl vzkázat obyvatelům obcí z lokality zvané Březový potok?

Vydržte.

Děkuji Vám za rozhovor.

Edvard Sequens

Josef Bernard (uprostřed) se potkal nejen se starosty obcí Březového potoka

foto: Petra Rejchrtová

Bavorské okresy v hledáčku

Naději, že „tento kalich nebudou muset pít“, vyjádřil na shromáždění starostů zemský rada okresu Pasov v Bavorsku Raimung Kneidinger kvůli německému procesu hledání vhodného místa pro stavbu konečného jaderného úložiště. S poukazem na lokalitu Saldenburg zdůraznil, že nikdy není dost pozdě na protesty proti takovému rozhodnutí. Martin Behringer, starosta obce Thurmansbang ve své přednášce kritizoval průběžnou zprávu, kterou koncem září 2020 vydala Spolková společnost pro konečné skladování BGE, která je podle jeho slov „neuvěřitelně špatně zpracovaná“ a neodpovídá spolkovému zákonu o hledání úložiště z roku 2017.

Výchozí situaci Behringer popsal následovně: Až do data odstoupení Německa od využívání jaderné energie v roce 2022 a do přechodu země k čistým zdrojům energie nadále poroste množství radioaktivních odpadů v Německu. Jedná se o více než 600 tisíc kubíků nízké a středně radioaktivních odpadů a 1 900 kontejnerů Castor s 27 tisíci kubíky vysoce radioaktiv-

ních odpadů. Společenský a politický konsensus směřuje ke konečnému uložení vysoce radioaktivních odpadů pod zemí na území Německa v jílovém, solném nebo krystalickém prostředí. Německo se rozhodlo hledat co nejvhodnější lokalitu společně v transparentním, otevřeném procesu, založeném na vědeckém základě, kterého se může účastnit veřejnost.

Bezpečnost takového úložiště musí být zajištěna minimálně na jeden milión let s tím, že uložený materiál musí být kdykoli opět vyzvednutelný během fáze provozu (50 let) a minimálně dalších 500 let během jeho uložení. Lokalita má být vybrána do roku 2031. Úložiště by mělo zahájit svůj provoz v roce 2050. Hlavním bodem kritiky zůstává, že pro aktuální fázi vyhledávání ještě není plánována účast veřejnosti. Behringer si dále postěžoval, že pouze dotčení mají ve zrychleném řízení právo přezkumu výsledku, ke kterému BGE během své tříleté práce došla.

*Podle Passauer Neue Presse
přeložila Gabriela Reitinger*

Společný protest proti úložišti s Bavorsy na šumavském Ostrém v roce 2017

foto: Karel Klozar

www.nechcemeuloziste.cz

Informace o vyhledávání úložiště v jednotlivých lokalitách, odborné studie i názory starostů a veřejnosti.